

Veranderingen in sport- en beweeggedrag

Een selectie uit de monitor Sport en corona II – De gevolgen van coronamaatregelen voor de sportsector.

Redactie

Hugo van der Poel

Ine Pulles

Oplegger – veranderingen in sport en beweeggedrag

Dit document bevat het hoofdstuk ‘Veranderingen in sport- en beweeggedrag’ uit de monitor Sport en corona II - De gevolgen van de coronamaatregelen voor de sportsector. Dit losse hoofdstuk is geschikt voor wie specifiek geïnteresseerd is in de veranderingen in sport- en beweeggedrag ten gevolge van de getroffen maatregelen. Het hoofdstuk gaat in op het sport- en beweeggedrag van Nederlanders in coronatijd, het buitenspelen door kinderen en de gezondheidseffecten. Dit hoofdstuk is geen zelfstandige rapportage, maar een selectie uit de monitor Sport en corona II, ter bevordering van de leesbaarheid en het gebruiksgemak. De gehele rapportage is [hier](#) te vinden. De managementsamenvatting van het rapport is [hier](#) te vinden.

Achtergrond monitor Sport en corona II

De monitor Sport en corona II bundelt de tot en met november 2020 beschikbare ‘coronaonderzoeken’ in de sportwereld. Met elkaar geven deze onderzoeken een beeld van de gevolgen van de coronamaatregelen voor het sport-, speel- en actief beweeggedrag, de organisatie en de financiering van de sport in Nederland. Daarbij gaat de aandacht uit naar sportverenigingen, sportondernemers, ongeorganiseerde sport, topsport, sportevenementen en de ondersteuningsstructuur (sportbonden, NOC*NSF). De rapportage is uitgevoerd door het Mulier Instituut met steun van het ministerie van VWS en in samenwerking met een groot aantal partijen uit de sportsector.

Deze rapportage is de tweede in een reeks monitorrapportages en één van de eerste activiteiten van het nieuw opgerichte kennisconsortium Sport en corona. In het kennisconsortium Sport en corona hebben het Mulier Instituut en Kenniscentrum Sport & Bewegen op verzoek van de uitvoeringsalliantie van het Nationaal Sportakkoord (ministerie van VWS, Vereniging Sport en Gemeenten en NOC*NSF) hun krachten gebundeld. Kenniscentrum Sport & Bewegen heeft het platform Sportencorona ontwikkeld om de beschikbare kennis, data en praktijkvoorbeelden te delen.

Veranderingen in sport- en beweeggedrag

Ine Pulles

Dit voorjaar concludeerden we dat Nederlanders veel minder zijn gaan sporten en bewegen als gevolg van de coronamaatregelen. In dit hoofdstuk schetsen we op basis van recente onderzoeken hoe de sport- en beweegdeelname van Nederlanders zich gedurende de zomer heeft ontwikkeld en hoe deze er dit najaar voor staat. We inventariseren tevens de gevolgen van de coronamaatregelen voor diverse gezondheidsaspecten.

1.1 Sport- en beweeggedrag

Onderzoek laat zien dat de sport- en beweegdeelname van volwassenen (16 jaar en ouder) in het najaar van 2020 nog altijd lager is dan in de periode voor maart 2020, de maand waarin de coronamaatregelen van kracht werden. Het RIVM¹ constateerde in april 2020 dat meer dan de helft (53%) van de volwassenen destijds aangaf dat zij (veel) minder sporten en bewegen dan in de periode ervoor. Inmiddels is dat percentage in oktober 2020 gedaald, maar bedraagt dat nog altijd 28 procent. Op basis van de deelnemers die aan alle zeven meetrondes hebben meegedaan concludeert het RIVM dat het aandeel volwassenen dat aangeeft (veel) minder te zijn gaan sporten en bewegen met 34 procentpunt is afgenomen ten opzichte van de eerste meting in april. De grootste afname (8 procentpunten) is zichtbaar in mei en juni, de maanden waarin de beperkende maatregelen werden versoepeld en Nederlanders dus weer meer zijn gaan sporten en bewegen.

De Sportdeelname Index van NOC*NSF laat sinds mei 2020 een toename in sport- en beweegdeelname zien. Waar in de maanden maart en april 55 procent van de Nederlanders (5-80 jaar) minstens vier keer per maand sportte, was dat aandeel in juni gestegen tot 61 procent en bedroeg dat in september 66 procent (figuur 2.1).² Daarmee was de sportdeelname volgens de cijfers van NOC*NSF weer op het niveau van voor aanvang van de coronacrisis in februari (66%).

Met de nieuwe beperkende maatregelen van oktober 2020 is de verwachting dat de sport- en beweegdeelname in het laatste kwartaal van 2020 weer zal afnemen. Schoemaker³ concludeert dat de coronamaatregelen een extra aanslag op het Nationaal Beweegtekort vormen en dat het noodzakelijk is te investeren in onderzoek in de oorzaken van ons Nationaal Beweegtekort. Niet alleen gezien de beperkte mogelijkheden om te sporten en bewegen zal de sport- en beweegdeelname weer onder druk komen te staan, maar ook vanwege het feit dat Nederlanders opgeroepen worden om thuis te werken ‘tenzij het niet anders kan’.

Eerder bleek al dat de afname in sporten en bewegen vooral zichtbaar was bij thuiswerkers, die actieve vormen van woon-werkverkeer niet (geheel) compenseerden met andere vormen van beweeggedrag. Ook

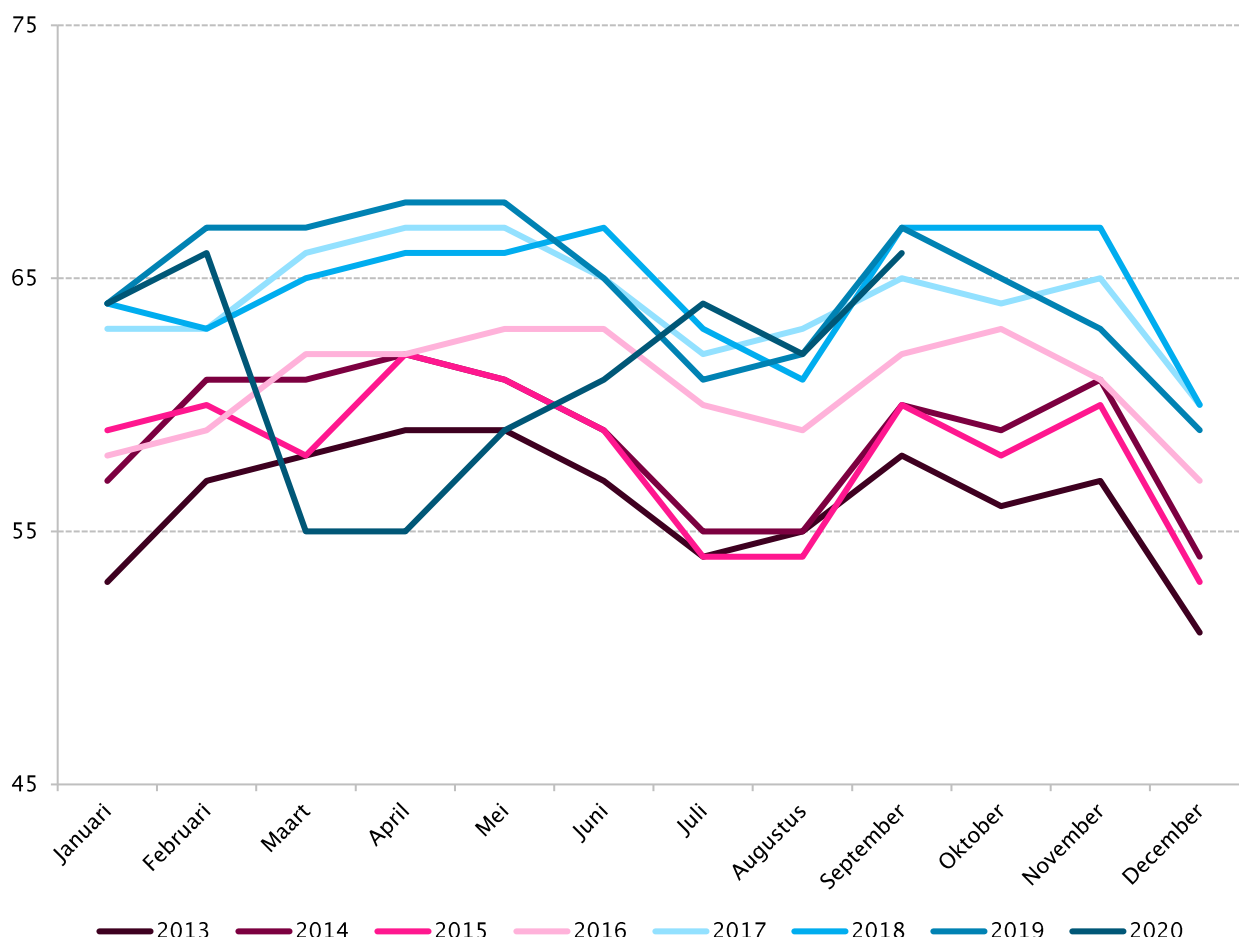
¹ Vragenlijstonderzoek RIVM en GGD GHOR Nederland. Onderzoek naar gedragsmaatregelen en welbevinden. Elke drie weken vindt een peiling plaats. Resultaten te raadplegen via: <https://www.rivm.nl/gedragsonderzoek/maatregelen-welbevinden/welbevinden-en-leefstijl>.

² NOC*NSF (2020). *NOC*NSF Sportdeelname Index september 2020*. <https://nocnsf.nl/media/3727/noc-nsf-sportdeelname-algemene-rapportage-september-2020-publieksversiepdf.pdf>.

³ <https://www.sportenstrategie.nl/opinie/het-coronavirus-is-een-extra-aanslag-op-het-nationaal-beweegtekort/>.

wanneer we langzaam weer naar kantoor zullen mogen, zal er meer thuisgewerkt blijven worden. Ongeveer 40 tot 60 procent van de thuiswerkers die positieve ervaringen heeft met thuiswerken tijdens de coronacrisis, verwacht vaker te blijven thuiswerken als de crisis voorbij is.⁴ De voorkeur gaat daarbij uit naar één tot drie dagen per week.

Figuur 2.1 Sportdeelname (4x per maand of vaker) van Nederlandse inwoners (5–80 jaar) per maand in de periode 2013–2020 (in procenten)

Bron: NOC*NSF, *NOC*NSF Sportdeelname Index*, 2020. Bewerking: Mulier Instituut.

Sport- en beweegdeelname van kinderen

Sinds de meeste georganiseerde sport- en beweegactiviteiten weer zijn hervat, is de sportdeelname van kinderen gestegen. In april 2020 sportte 42 procent van de schoolgaande jeugd (5-18 jaar) vier keer per maand of vaker. In september 2020 is dat aandeel opgekrabbeld naar 77 procent en is daarmee vergelijkbaar met de maand februari (78%), toen de coronacrisis de sportsector nog niet was doorgedrongen.⁵

Voorjaar 2020 waren grote verschillen in sportdeelname zichtbaar tussen kinderen in de leeftijd van 5 tot en met 12 jaar en kinderen van 13 tot en met 18 jaar. In april sportte 35 procent van de 5- tot

⁴ <https://www.kimnet.nl/actueel/nieuws/2020/08/31/meerderheid-heeft-positieve-ervaringen-met-thuiswerken-in-coronatijd>.

⁵ NOC*NSF (2020). *NOC*NSF Sportdeelname Index september 2020*. <https://nocnsf.nl/media/3727/noc-nsf-sportdeelname-algemene-rapportage-september-2020-publieksversiepdf.pdf>.

en met 12-jarigen minstens vier keer per maand, tegenover 60 procent van de 13- tot en met 18-jarigen.⁶ Gedurende de zomer is de sportdeelname van beide leeftijdsgroepen weer naar elkaar toe gegroeid. In de maanden juni en juli sportte de jongste groep zelfs meer dan de oudere groep. In september was de sportdeelname van beide groepen schoolgaande jeugd aan elkaar gelijk (respectievelijk 77% en 76%).⁷

Verschillen naar opleidingsniveau

In 2019 was het aandeel wekelijkse sporters onder 25-plussers twee keer zo hoog onder hoogopgeleiden als onder laagopgeleiden.⁸ De cijfers van NOC*NSF maken duidelijk dat de sportdeelname in maart 2020 met 17 procentpunten het sterkst is afgenomen onder laagopgeleiden.⁹ De afname in sportdeelname onder hoogopgeleiden bedroeg 12 procentpunten en onder middelbaaropgeleiden 10 procentpunten. Waar de sportdeelname van middelbaar en hoogopgeleiden zich vanaf maart 2020 volgens een vergelijkbare lijn ontwikkelde, vertoonde de lijn van de laagopgeleiden wat meer schommelingen. Voor alle drie de opleidingsniveaus geldt dat de sportdeelname in augustus weer hoger is dan in maart, maar de laagopgeleiden zijn nog het minst ver terug op het niveau van februari. In februari sportte 58 procent van de laagopgeleiden minstens vier keer per maand (tegenover 74% van de hoogopgeleiden en 67% van de middelbaar opgeleiden), in maart was dat 41 procent en in augustus 51 procent.

Mensen met een beperking

Nederlanders met een lichamelijke beperking en/of een chronische aandoening sporten minder dan mensen zonder aandoening of beperking.¹⁰ Dit is al jaren het geval. Het is aannemelijk dat bepaalde maatregelen een grotere impact hebben gehad op de sportdeelname van mensen met een beperking dan op mensen zonder een beperking. Denk hierbij aan maatregelen met betrekking tot vervoer, de zorg en instellingen. Uit een internetpeiling onder mensen met een beperking in juli 2020 blijkt dat de meerderheid van de actieve mensen met een beperking of chronische aandoening in tijden van corona minder is gaan sporten en bewegen.¹¹ Normaal gesproken sporten zij voornamelijk ongeorganiseerd (alleen of met vrienden), tijdens therapie, als lid van een sportvereniging, fitnesscentrum of van een groep mensen die samen actief beweegt onder begeleiding. Ongeveer de helft heeft als gevolg van de coronamaatregelen een andere of nieuwe vorm van sport en bewegen beoefend: (aangepast) wandelen, (aangepast) fietsen en oefeningen thuis. Daarnaast heeft iets minder dan de helft gebruik gemaakt van alternatieve sport- en beweeginitiatieven, zoals sportchallenges, filmpjes met oefeningen en tips over hoe je in beweging kunt blijven.

⁶ NOC*NSF (2020). *NOC*NSF Sportdeelname Index april 2020*. <https://nocnsf.nl/media/3727/noc-nsf-sportdeelname-algemene-rapportage-september-2020-publieksversiepdf.pdf>.

⁷ NOC*NSF (2020). *NOC*NSF Sportdeelname Index september 2020*. <https://nocnsf.nl/media/3727/noc-nsf-sportdeelname-algemene-rapportage-september-2020-publieksversiepdf.pdf>.

⁸ <https://www.sportenbewegenincijfers.nl/kernindicatoren/sportdeelname-wekelijks#opleidingsniveau-11001>.

⁹ NOC*NSF (2020). *NOC*NSF Sportdeelname Index augustus 2020*. <https://nocnsf.nl/media/3727/noc-nsf-sportdeelname-algemene-rapportage-september-2020-publieksversiepdf.pdf>.

¹⁰ <https://www.sportenbewegenincijfers.nl/kernindicatoren/sportdeelname-wekelijks#chronische-aandoening-beperking-11011>.

¹¹ Jonge, M. de & Lindert, C. van (2020). *Invloed van de coronamaatregelen op actieve mensen met een beperking*. (factsheet 2020/36). Utrecht: Mulier Instituut.

Actieve mensen met een beperking of chronische aandoening ervaren de gevolgen van de coronamaatregelen op hun sport- en beweeggedrag vooral als negatief. Zo geeft ongeveer de helft aan dat hun conditie terug is gelopen of dat ze de sociale contacten missen. Voor een derde van de mensen met een mentale beperking geldt dat zij ze eerder geïrriteerd zijn en meer stress/angst ervaren. Een klein deel van de mensen met een beperking ervaart positieve effecten, zoals de mogelijkheid om tussendoor een luchtje te kunnen scheppen of meer tijd te hebben voor bewegen en sporten vanwege het wegvallen van woon-werkverkeer.

Organisatieverband en typen sporten

Het sporten als lid van een sportvereniging of abonnee van een fitnesscentrum of andere commerciële aanbieder vertoonde in maart en april 2020 een enorme dip als gevolg van de coronamaatregelen (figuur 2.2). Sporten in verenigingsverband nam in mei 2020 sterker toe dan het sporten in commercieel verband. Dit hangt ongetwijfeld samen met de versoepelingen voor de georganiseerde sport van eind april en het feit dat fitnesscentra en sportscholen pas 1 juli hun deuren weer mochten openen. In september 2020 is het sporten in verenigingsverband nagenoeg weer op het niveau van voor de coronamaatregelen. Pas toen in juli de fitnesscentra weer open mochten, sportte 16 procent weer als abonnee van een fitnesscentrum of andere commerciële sportaanbieder. In september (18%) is dit aandeel overigens nog niet op het niveau van februari (22%). Sportscholen merken zelf ook dat er sprake is van minder animo, met name ouderen lijken de sportscholen nog te mijden.¹²

Waar sporten in verenigings- en commercieel verband aan het begin van de coronacrisis afnam, was een sterke stijging zichtbaar in het ongeorganiseerd sporten (figuur 2.2). In de eerste monitor Sport en corona¹³ concludeerden we dat de coronacrisis de opkomst van ongeorganiseerd sporten wel eens kon versnellen. De grootste piek in ongeorganiseerd sporten is zichtbaar in april 2020 (51%). Gedurende de zomer nam dit iets af, maar op het moment dat de sport in juli (44%) weer volledig opengesteld werd was het aandeel ongeorganiseerde sporters nog gelijk aan maart (43%) en hoger dan in februari (36%). In september sportte 39 procent van de Nederlanders alleen of ongeorganiseerd.

Doordat we anders en meer ongeorganiseerd zijn gaan sporten, zijn ook lichte verschuivingen zichtbaar in de sporttakken die zijn en worden beoefend. De altijd al populaire top-10 sporten zoals de wandelsport, hardlopen en wielrennen/toerfietsen vertoonden pieken in april en mei 2020.¹⁴ Onderzoek onder hardlopers¹⁵ toont aan dat de grote meerderheid hun hardloopgewoonten in het voorjaar van 2020 niet heeft aangepast.

De normaliter populaire sporten als de zwemsport en voetbal waren een tijd lang minder goed te beoefenen, dit is terug te zien in de deelname eraan. Beide krabbelden na juni 2020 weer op en zwemmen was in de maanden juli en augustus erg populair. Sporten die tot april buiten de top-10 meest beoefende sporten vielen zijn buitenfitness, skeeleren/skaten en mountainbiken. Buitenfitness behoorde

¹² <https://nos.nl/artikel/2354154-veel-sportscholen-draaien-verlies-vooral-ouderen-durven-het-nog-niet-aan.html>.

¹³ Poel, H. van der & Pulles, I. (red.) (2020). *Monitor Sport en corona. De gevolgen van coronamaatregelen voor de sportsector*. Utrecht: Mulier Instituut.

¹⁴ NOC*NSF (2020). *NOC*NSF Sportdeelname Index september 2020*. <https://nocnsf.nl/media/3727/noc-nsf-sportdeelname-algemene-rapportage-september-2020-publieksversiepdf.pdf>.

¹⁵ Cloosterman, K.L.A., Middelkoop, M. van, Krastman, P. & Vos, R.-J. de (2020). Running behavior and symptoms of respiratory tract infection during the COVID-19 pandemic. *Journal of Science and Medicine in Sport* (2020), DOI: <https://doi.org/10.1016/j.jsams.2020.10.009>.

in de maanden april tot en met juli 2020 tot een van de meest beoefende sporten en mountainbiken in de maanden april en mei.

Tennis maakt sinds juni voor het eerst dit jaar deel uit van de top-10 meest beoefende sporten. De Koninklijke Nederlandse Lawn Tennisbond (KNLTB) meldt dat sinds de uitbraak van het coronavirus verenigingen in West-Brabant een piek zien in het ledental van hun vereniging.¹⁶ De bond geeft aan dat zij in totaal 18.000 nieuwe leden heeft kunnen verwelkomen. Ook in de regio Groene Hart zien tennisclubs een toename in hun ledental.¹⁷

Een sport die buiten de top-10 van de meest populaire sporten valt, maar wel in populariteit lijkt te zijn toegenomen is golf. De Nederlandse Golf Federatie (NGF) ziet het ledental toenemen: sinds de heropening van golfbanen half mei 2020 kregen verenigingen door het hele land er in totaal zo'n 25.000 leden bij. Bijna 10.000 meer dan in dezelfde periode vorig jaar.¹⁸

Golf en tennis bieden de mogelijkheid om buiten sportief actief te zijn, de voorgeschreven anderhalve meter afstand tot elkaar te bewaren en zijn geschikt voor beoefening door alle leeftijden. Daarnaast zijn het sporten die doorgaans vaak naast een andere sport beoefend worden en zeer geschikt zijn als vervolgsport op bijvoorbeeld een voetbal- of hockeycarrière. Tennis is voor velen mogelijk ook een sport die zij in het verleden als eens beoefend hebben en nu weer opgepakt wordt. Golf en tennis blijken daarmee ideale coronasporten.¹⁹

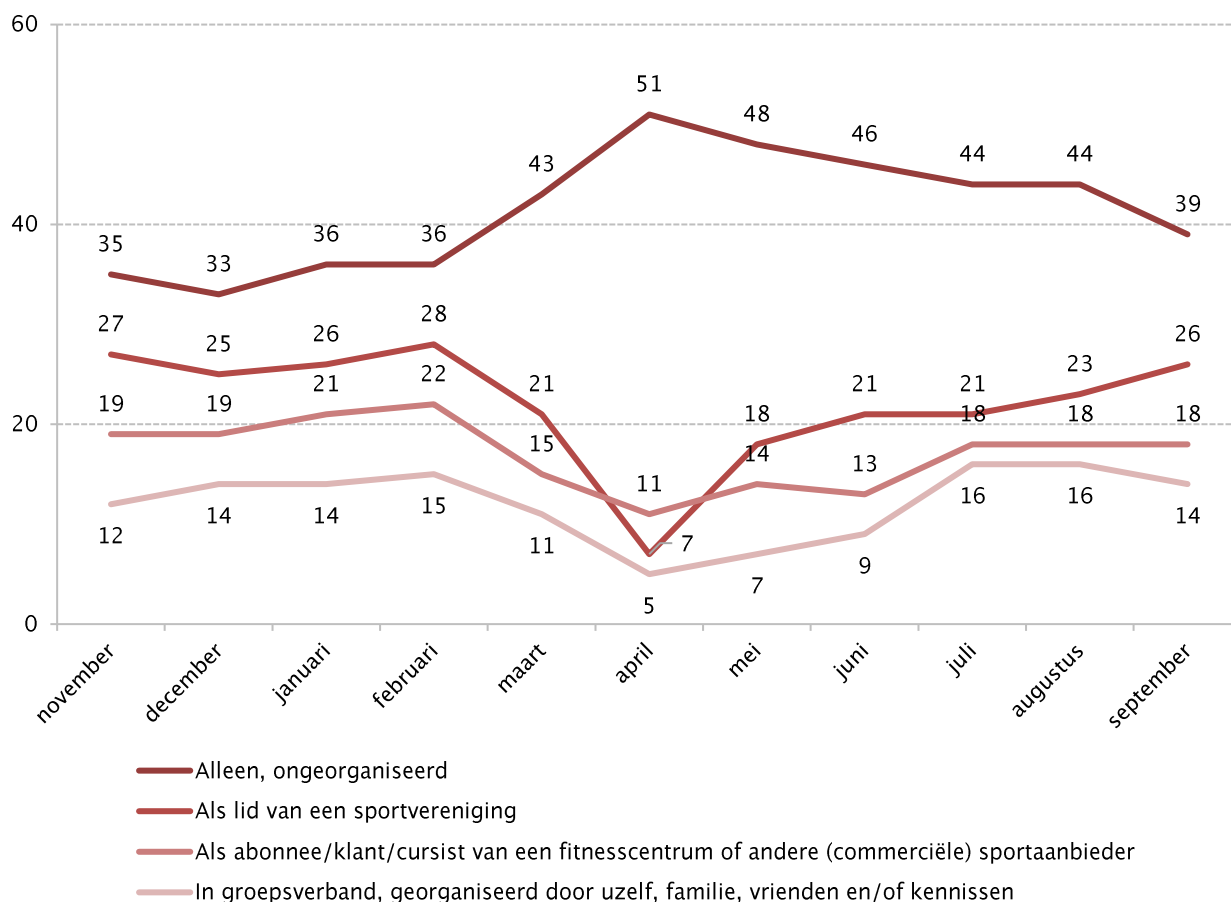
¹⁶ <https://www.knltb.nl/nieuws/2020/07/tennis-is-hot-nieuwe-leden-zorgen-voor-sfeer-beweging-en-aandacht/>.

¹⁷ <https://www.ad.nl/regiosport-groene-hart/tennisclubs-zijn-blij-met-woorden-van-mark-rutte-en-zien-groei-in-ledenaantal~aedc03c4/>.

¹⁸ <https://nos.nl/artikel/2353746-golfbanen-groeien-door-corona-na-18-holes-heb-je-7-kilometer-gelopen.html>.

¹⁹ <https://digitalekrant.parool.nl/hetparool/1084/article/1233564/30/1/render/?token=717471610198b31a57a0d96a7d2ce3f8>.

Figuur 2.1 Verband waarin Nederlanders (5–80 jaar) sportten in de periode november 2019 tot en met september 2020 (in procenten)

Bron: NOC*NSF, Sportdeelname Index, september 2020. Bewerking: Mulier Instituut.

1.2 Gezondheidseffecten

Nu de coronacrisis langer lijkt te gaan duren neemt het belang van een goede leefstijl en de aandacht voor gezondheidseffecten toe. Daarbij gaat het niet alleen om de lichamelijke, maar ook om de mentale gezondheid. Naast dat sporten en bewegen bijdragen aan een gezonde leefstijl, biedt sport veel Nederlanders een uitlaatklep en ontmoetingsfunctie: op het sportveld, als lid van een hardlopgroepje, langs de lijn of in het stadion. Wanneer de mogelijkheden om te sporten en bewegen worden beperkt en mensen elkaar niet meer kunnen ontmoeten, dan heeft dat gevolgen voor de leefstijl, fysieke gezondheid en het mentaal welbevinden.

Leefstijl

Een gezonde leefstijl is belangrijk om mentaal, fysiek en sociaal gezond te zijn en blijven. Juist wanneer maatregelen gelden en sociaal contact beperkt is, is een gezonde leefstijl van belang. Er gaan diverse geluiden op om in deze tijd meer aandacht te hebben voor een gezonde leefstijl. Zo pleit professor van Rossum van het Erasmus MC ervoor dat het advies om er een gezonde levensstijl op na te houden in het

pakket met coronamaatregelen wordt opgenomen.²⁰ Met een gezonde leefstijl kun je in een paar weken je immuunsysteem versterken, wat mogelijk helpt om een ernstig ziekteverloop te voorkomen. Inmiddels is een internationaal onderzoek²¹ gestart naar de impact van lichaamsbeweging op de immuniteit tegen het coronavirus.

Waar de een (meer) belemmeringen en een gebrek aan motivatie ervaart, grijpt de ander deze crisis juist aan om zijn of haar leefstijl te verbeteren. De meeste Nederlanders (78%) vertonen nog hetzelfde eetgedrag als voor de coronacrisis.²² 14 procent zegt gezonder te zijn gaan eten en 8 procent juist ongezonder. Dit is in vergelijking met april 2020 een licht positieve ontwikkeling. Vergeleken met de periode voor de coronamaatregelen is één op de vijf volwassenen die alcohol drinkt, minder gaan drinken en 9 procent meer gaan drinken. Daar staat tegenover dat drie op de tien rokers (28%) meer zijn gaan roken en 15 procent minder vaak een sigaret zegt op te steken. Het aandeel volwassenen dat aangeeft meer of minder te zijn gaan roken of drinken, is sinds begin mei redelijk constant gebleven.

Mentaal welbevinden

EénVandaag²³ berichtte in september 2020 dat een meerderheid van de respondenten uit hun panel door de coronacrisis één of meerdere psychische klachten had gekregen. Voor de meesten is het leven door de crisis minder leuk geworden, vooral door gebrek aan contact, spontaniteit en zekerheid. Vooral jongeren tot 35 jaar lijken mentaal onder de crisis te lijden: maar liefst drie kwart (74 procent) zegt tot nu toe last te hebben gehad van klachten. Naarmate de crisis voortduurt komen er meer jongeren met klachten bij. Van de 65-plussers zegt 48 procent één of meerdere mentale klachten te hebben (ervaren). De leeftijdsgroep met de meeste (fysieke) gezondheidsrisico's lijkt daarmee het minste met mentale problemen te kampen.

Uit cijfers van het RIVM²⁴ blijkt dat ongeveer een kwart van de volwassenen zegt zich (veel) angstiger (24%), (veel) gestrester (25%) en (veel) somberder (27%) te voelen dan in de periode voor de coronamaatregelen. Daarnaast heeft 15 procent (veel) meer problemen met slapen en voelt 21 procent zich (veel) eenzamer. Voor alle mentale klachten geldt dat zij in mindere mate voorkomen dan in april 2020, maar tijdens de meetronde in augustus was er een lichte toename in mentale klachten te zien, die doorzet in de meetronde van september/oktober. Het SCP²⁵ rapporteerde dat het welbevinden van mensen in juli 2020 iets lager was dan in 2019 en eerdere jaren. Ook gaven mensen vaker aan dat ze zich (iets) somberder dan

²⁰ <https://www.linkedin.com/feed/news/er-ontbreekt-%C3%A9nC3%A9n-coronamaatregel-4255641/>. Zie ook het hoofdartikel *Gezonder leven wapen tegen virus. Corona: overgewicht tast immuunsysteem aan* in Het Parool, 18 november 2020.

²¹ <https://www.ugent.be/nl/actueel/groots-onderzoek-naar-impact-lichaamsbeweging-op-immuniteit-covid-19>.

²² Vragenlijstonderzoek RIVM en GGD GHOR Nederland. Onderzoek naar gedragsmaatregelen en welbevinden. Elke drie weken vindt een peiling plaats. Resultaten te raadplegen via: <https://www.rivm.nl/gedragsonderzoek/maatregelen-welbevinden/welbevinden-en-leefstijl>.

²³ <https://eenvandaag.avrotros.nl/panels/opiniepanel/alle-uitslagen/item/meerderheid-heeft-psychische-klachten-door-coronacrisis-vooral-jongeren-ervaren-problemen/>.

²⁴ Vragenlijstonderzoek RIVM en GGD GHOR Nederland. Onderzoek naar gedragsmaatregelen en welbevinden. Elke drie weken vindt een peiling plaats. Resultaten te raadplegen via: <https://www.rivm.nl/gedragsonderzoek/maatregelen-welbevinden/welbevinden-en-leefstijl>.

²⁵ Klerk, M. de, Plaisier, I. & Wagemans, F. (2020). *Welbevinden in tijden van corona. Eerste bevindingen op basis van een bevolkingsenquête uit juli 2020*. Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau (SCP).

(iets) opgewekter voelden, vergeleken met voor de coronaperiode. Meer mensen, vooral ouderen, voelden zich eenzaam in vergelijking met 2019.

Het ging daarbij vooral om emotionele eenzaamheid (het missen van een hechte, intieme band met een ander) en niet om sociale eenzaamheid (een gebrek aan sociale contacten en een betrokken sociaal netwerk). Dat de emotionele eenzaamheid toenam, kan komen doordat mensen meer digitaal en weinig fysiek contact hadden. Uit de cijfers van het RIVM²⁶ blijkt dat het percentage volwassenen dat eenzaamheid ervaart een flinke daling vanaf de eerste meetronde in april toonde, maar vanaf de zesde meetronde in augustus 2020 weer een lichte stijging laat zien. De helft (51%) van de volwassenen die aan alle zeven rondes hebben meegedaan geeft eind september/begin oktober 2020 aan enigszins of sterk eenzaam te zijn.

Zorgkosten

In de vorige monitor hebben we stil kunnen staan bij het in geld uitgedrukte verlies van de kwaliteit van leven door een afname in sport- en beweeggedrag (580 miljoen euro) en de zorgkosten die daarmee gepaard gaan (349 miljoen euro).²⁷ Het RIVM²⁸ concludeert dat investeringen in sport en bewegen kunnen leiden tot een afname van zorgkosten: wanneer inactiviteit voorkomen of verminderd wordt, kan op zorgkosten van de aan inactiviteit gerelateerde ziekten worden bespaard. Ook wanneer rekening gehouden wordt met de kosten van sportblessures. Wat het vervolgens wat ingewikkeld maakt is dat wanneer de gewonnen levensjaren door een verbeterde levensverwachting worden meegenomen, de zorgkosten netto hoger uit blijken te vallen en er dus op de lange termijn geen kostenbesparing optreedt.

Conclusie

De sport- en beweegdeelname is gedurende de zomer van 2020 weer wat toegenomen, maar is nog steeds erg kwetsbaar en staat onder druk van de strengere coronamaatregelen. De eerder geconstateerde verschillen tussen de verschillende leeftijdsgroepen bij kinderen zijn afgenomen, maar er zijn nog altijd grote verschillen in sport- en beweegdeelname naar opleidingsniveau. Vooral de groep thuiswerkers blijkt erg kwetsbaar in hun sport- en beweegdeelname en het vooruitzicht is dat er nog een lange periode vanuit huis gewerkt zal worden. Beweegarmoede, ongezonde leefstijl en eenzaamheid versterkt door de coronamaatregelen brengt (gezondheids-)kosten met zich mee, die meegeteld dienen te worden bij de kosten van de aanpak van de coronacrisis.

Ongeorganiseerd sporten was gedurende de coronamaatregelen in het voorjaar en de zomerperiode erg populair. Ook recreatief te beoefenen buitensporten als golf en tennis werden in de zomer van 2020 meer beoefend dan in 2019. Deelname aan ongeorganiseerde sport lijkt zich in september 2020, de maand voordat de beperkende maatregelen ingingen, enigszins te stabiliseren. Sporten als lid van een sportvereniging was in september 2020 weer op het niveau van voor de coronacrisis.

Vanwege de overgang naar winterweer zal het ongeorganiseerde en recreatieve sporten buiten in het laatste kwartaal van 2020 minder worden beoefend. Als daarbij het sporten binnen, in competities en in

²⁶ Vragenlijstonderzoek RIVM en GGD GHOR Nederland. Onderzoek naar gedragsmaatregelen en welbevinden. Elke drie weken vindt een peiling plaats. Resultaten te raadplegen via: <https://www.rivm.nl/gedragsonderzoek/maatregelen-welbevinden/welbevinden-en-leefstijl>

²⁷ Schoemaker, J. (2020). *Gezondheid impact van veranderingen in sport- en beweeggedrag tijdens coronacrisis Inschatting van de effecten op sport en bewegen tijdens en na de corona crisis*. Arnhem/Nijmegen: Sports & Economics Research Centre (SERC)/HAN University of Applied Sciences (HAN).

²⁸ Duijvestijn, M., Gils, P. van, Wit, A. de & Wendel-Vos, W. (2020). *Lichamelijke activiteit en zorgkosten*. Bilthoven: Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu (RIVM).

groepsverband nog voor langere tijd niet mogelijk is, zal de sport- en beweegdeelname weer terugzakken, mogelijk naar het niveau van de eerste golf in maart - mei 2020.

Dit zal gepaard gaan met oplopende beweegarmoede, stagnerende motorische ontwikkeling, meer stress en oplopende eenzaamheid, hetgeen zich vertaalt in groeiend arbeidsverzuim, verlies van kwaliteit van leven en stijgende gezondheidskosten.

Bijlage 1. Tijdlijn verspreiding coronavirus

Tabel B1.1 Tijdlijn verspreiding coronavirus, (steun)maatregelen en ontwikkelingen in de Nederlandse sportsector als gevolg van de coronacrisis, juli 2020 – nov. 2020

Wereldwijd	Beperkende maatregelen	Breedtesport
Nederland	Steunmaatregelen	Topsport en evenementen
		Gehele sportsector

	Verspreiding covid-19	Maatregelen Rijksoverheid	Sportwereld
Juli	1	<u>Van intelligente lockdown naar ruimte met regels</u> . NL heft inreisverbod op voor selecte groep landen. Basisafspraken blijven gelden: geen handen schudden, handen wassen, hoesten en niezen in binnenkant elleboog, papieren zakdoekjes gebruiken.	Sportaccommodaties en sportkantines mogen weer open. Ook senioren hoeven net als de jeugd onderling geen afstand meer te houden tijdens het sporten, waardoor het organiseren van wedstrijden weer mogelijk is. In de praktijk houdt dit in dat alle binnen- en buitensporten weer actief worden beoefend, inclusief het spelen van competitie.
		Kabinet verlengt coronasteun banen en economie tot en met 2021. Veel clubs werken met Corona coördinatoren. Deze zijn aangesteld en herkenbaar aanwezig zijn op de club als aanspreekpunt voor handhavers die controles uitvoeren.	
	17		Platform Ondernemende Sport: volgens monitor Sport & corona van het Mulier Instituut omzetting veel groter dan verwacht
	28	VWS & GGD: testen graag! Maar alleen bij klachten.	
Augustus	1		NL Actief stelt <u>Protocol verantwoord sporten in de Fitnessbranche</u> op. Dit protocol speelt in op de regelmatige wijzigingen vanuit het kabinet over versoepeling (en aanscherping) van corona-maatregelen.
	6	Extra landelijke maatregelen; meeste besmettingen bij vrienden thuis. Maximaal 6 personen op bezoek. Zoveel mogelijk thuiswerken.	
	10		NOC*NSF: in reactie op het toenemende aantal besmettingen <u>Protocol verantwoord sporten</u> opgesteld

Tabel B1.1 Tijdlijn verspreiding coronavirus, (steun)maatregelen en ontwikkelingen in de Nederlandse sportsector als gevolg van de coronacrisis, juli 2020 – nov. 2020 (vervolg)

Wereldwijd	Beperkende maatregelen	Breedtesport
Nederland	Steunmaatregelen	Topsport en evenementen
		Gehele sportsector

	Verspreiding COVID-19	Maatregelen Rijksoverheid	Sportwereld	
Augustus	18	Geen versoepelingen. Juichverbod blijft gelden. Alle kinderen mogen naar school en opvang.		
	24		Handreiking Toeschouwers bij sportwedstrijden (geen vervanging van het Protocol verantwoord sporten)	
September	9	Aantal besmettingen neemt snel toe.	<u>Het Kabinet introduceert daarom nieuwe regionale maatregelen om het virus in te dammen.</u> Verbod op samenkomsten van meer dan 50 mensen en om 01:00 uur sluit de horeca.	
	15		Beleidsvrijheid/ruimte zorgt ervoor dat gemeentes zeer verschillend omgaan met hun sportbeleid. Dit leidt tot rechtsongelijkheid onder sportorganisaties en sporters. De sportraad adviseert daarom dat de gehele sportbranche beter op ‘de juiste’ plekken wordt vertegenwoordigd.	<i>Sportraad: werkprogramma 2021-2024.</i> Door de coronacrisis zijn minder mensen gaan sporten en is er een grote terugval in de organisatie van evenementen. Daarbij is de organisatie en financiering van commerciële topsportbeoefening een nog grotere uitdaging geworden.
	23	Start voorrang testen zorg- en onderwijspersoneel		
	25		Kabinet moet werken aan vertrouwen en communicatie. Coronabeleid lijdt aan testcapaciteit en corona-moeheid onder de bevolking.	FNRS- en KNHS: Coronamaatregelen aangescherpt in de regio op basis van landelijke persconferentie
	27	Meer dan 3.000 coronabesmetting-en per dag gemeld		
	28		Persconferentie: Zoveel mogelijk thuiswerken. Bij klachten: blijf thuis en vermijd sociaal contact. Maximaal vier gasten op bezoek. Kamermeerderheid voor mondkapjesplicht in de openbare ruimte	Persconferentie: sport mag door, maar zonder publiek, kantines gaan dicht. NOC*NSF adviseert alle sportbijeenkomsten (inclusief evenementen, trainingen, competitie en wedstrijden) mogen door, maar geen publiek.

Tabel B1.1 Tijdlijn verspreiding coronavirus, (steun)maatregelen en ontwikkelingen in de Nederlandse sportsector als gevolg van de coronacrisis, juli 2020 – nov. 2020 (vervolg)

Wereldwijd	Beperkende maatregelen	Breedtesport
Nederland	Steunmaatregelen	Topsport en evenementen
		Gehele sportsector

	Verspreiding COVID-19	Maatregelen Rijksoverheid	Sportwereld
September	30 Coronadoden wereldwijd de 1 miljoen gepasseerd.		Gerard Dielessen (algemeen directeur NOC*NSF): het gaat niet goed met verenigingen. Een deel van de inkomsten van verenigingen valt nu weg. Zonder afdoende compensatie kan deze situatie niet lang duren. Koepel wil in gesprek met het Kabinet over compensatiemaatregelen.
	1	Dringend advies: dragen van mondkapjes in openbare ruimtes ook op scholen.	
	4 Meer dan 4.000 besmettingen per dag in Nederland.		
	9 Meer dan 5.000 besmettingen per dag	CoronaMelder App in heel Nederland te gebruiken	
	13 Meer dan 6.500 besmettingen per dag	GGD is niet meer in staat om ieder besmet persoon te bellen.	
Oktober	13	Kabinet en OMT besluiten om over te gaan tot gedeeltelijke lockdown. Alle horeca en restaurants moeten weer sluiten.	Alle amateurcompetities worden per direct stilgelegd. Jongeren tot en met 18 jaar mogen in teamverband blijven trainen. Volwassenen mogen individueel blijven sporten. Sportscholen blijven open. Tennissen (dubbelen) mag, zwembaden gaan werken met een reserveringssysteem en maximaal 30 personen.
	14 7.378 nieuwe besmettingen wederom nieuw dag record.	Start tweede lockdown; Routekaart coronamaatregelen. Publieksversie Bestuurdersversie	Topsportcompetitie mag doorspelen in Papendal. Vrouwenvoetbal stilgelegd. Minister Tamara van Ark draait beslissing vrouwenvoetbal terug. Competitie wordt zo snel mogelijk opgepakt.

Tabel B1.1 Tijdlijn verspreiding coronavirus, (steun)maatregelen en ontwikkelingen in de Nederlandse sportsector als gevolg van de coronacrisis, juli 2020 – nov. 2020 (vervolg)

Wereldwijd	Beperkende maatregelen	Breedtesport
Nederland	Steunmaatregelen	Topsport en evenementen
		Gehele sportsector

	Verspreiding Covid-19	Maatregelen Rijksoverheid	Sportwereld
Oktober	14		NOC*NSF publiceert nieuw Protocol verantwoord sporten ²⁹ gebaseerd op het besluit van het kabinet tot een gedeeltelijke lockdown.
	17	RIVM denk dat tweede lockdown tot (en met) december nodig is.	
	22	Ernst Kuipers van het landelijk Coördinatiecentrum Patiënten spreiding spreekt van een tsunami aan ziekenhuis-opnames	
	27	Voor het eerst sinds de tweede golf worden corona patiënten naar Duitsland overgebracht. Nieuw dag record: 10.007 besmettingen.	
	28	Persmoment van het Kabinet: geen extra maatregelen. Gedeeltelijke lockdown in ieder geval tot en met december verlengd. 'Het is te vroeg om nu al conclusies te trekken en op de rem te stappen', aldus premier Rutte.	
November	3	Kabinet presenteert verlenging en vernieuwing van steunmaatregelen	
	17	Persconferentie: ondanks afname besmettingen toch een verzwaringspakket ingevoerd (sluiting van de publieke ruimtes) en verlenging van de huidige maatregelen tot en met medio december. De groepsgrootte buiten gaat van 4 naar 2 personen. Het advies is blijf zoveel mogelijk thuis.	Sporten in de sportschool mag, maar niet in groepsverband. Zwembaden worden gesloten.
	17	Persconferentie: verlening maatregelen zoals bepaald op 13 oktober.	Zwembaden mogen weer open, groepslessen zijn weer toegestaan.

²⁹ <https://nocnsf.nl/media/3499/protocol-verantwoord-sporten-versie161020.pdf>

--	--	--	--

Bijlage 2. Steunmaatregelen voor de sportsector tijdens de coronacrisis

Tabel B2.1 Overzicht generieke steunmaatregelen vanuit de Rijksoverheid die relevant zijn voor de sportsector in 2020

Steunmaatregel		Periode waarvoor de regeling geldt	Aan te vragen tot	Toelichting
Noodmaatregel Overbrugging Werkgelegenheid (NOW)	NOW 1.0	maart, april en mei 2020	5 juni 2020	De Tijdelijke Noodmaatregel Overbrugging Werkgelegenheid (NOW) voorziet in een tegemoetkoming in de loonkosten voor bedrijven die als gevolg van de coronacrisis gedurende 3 maanden minimaal 20% omzetverlies verwachten. Doel is zoveel mogelijk banen en inkomens te behouden. Bij de NOW regeling geldt: hoe hoger het omzetverlies, hoe hoger de tegemoetkoming. Bedrijven die ten minste 20% omzetverlies lijden over de periode van 3 maanden kunnen een tegemoetkoming van maximaal 90% van de loonsom krijgen naar rato van de omzetsdaling. Bij een omzetverlies van 100% is dat 90%, bij bijvoorbeeld 50% omzetverlies wordt dat 45% van de totale loonsom, et cetera.
				De NOW 1.0 kon over de periode maart, april en mei 2020 worden aangevraagd bij het UWV. Werkgevers konden de NOW 1.0 tot en met 5 juni 2020 aanvragen
	NOW 2.0	1 juni – 1 oktober 2020	31 augustus 2020	De NOW 2.0 was een voortzetting van NOW 1.0 en had betrekking tot de periode juni, juli en augustus 2020. Aanvragen konden tot en met 31 augustus 2020 gedaan worden. De voorwaarden van NOW 1.0 en NOW 2.0 waren grotendeels hetzelfde, op enkele wijzigingen na. Voor de referentieperiode van de loonsom werd in de NOW 1.0 gekeken naar de totale omzet uit 2019. In de NOW 2.0 werd de referentieperiode gewijzigd naar maart 2020. Een extra voorwaarde aan de NOW 2.0 is dat bedrijven die er nu gebruik van maken dit jaar geen winstuitkering doen aan aandeelhouders, geen bonussen uitkeren en geen eigen aandelen inkopen. Een andere grote aanpassing in de NOW 2.0 is dat de ontslagboete (onder voorwaarden) vervalt. In de NOW 1.0 was vastgesteld dat de subsidie met 150 procent verlaagd wordt als ontslag wegens bedrijfseconomische redenen nodig is, waar deze in de NOW 2.0 naar 100 procent gaat. Dit betekent dat bedrijven gekort worden op de NOW aanvraag voor 100 procent van de loonsom(men) van de werknemer(s) waarvoor ontslag is aangevraagd. In de eerdere NOW regeling zat hier nog een boete van 50 procent van de loonsom aan vast, wat nu dus komt te vervallen. Door de versoepeling van de ontslagvoorwaarden was het voor bedrijven die NOW 2.0 kregen mogelijk werknemers te ontslaan.
	NOW 3.0	Subsidieblok 1: 1 oktober t/m 31 december 2020 Subsidieblok 2: 1 januari t/m 31 maart 2021 Subsidieblok 3: 1 april t/m 30 juni 2021	n.b. n.b. n.b.	De NOW 3.0 is een voortzetting van de NOW 1.0 en NOW 2.0. De NOW 3.0 loopt door tot 30 juni 2021 en is ingedeeld in 3 subsidieblokken van 3 maanden. De belangrijkste wijzigingen omvatten generieke wijzigingen en wijzigingen per subsidieblok. Allereerst vervalt de korting voor het aanvragen van bedrijfseconomisch ontslag helemaal, de reguliere ontslagbescherming blijft daarbij wel in stand. Daartegenover staat dat werkgevers verplicht zijn werknemers die ze om bedrijfseconomische redenen ontslaan te helpen in hun zoektocht naar ander werk. Doen ze dat niet, dan worden ze 5% op hun NOW-uitkering gekort. Verder stijgt de minimale omzetsdaling om in aanmerking te komen voor de NOW. Van oktober tot en met december 2020 (subsidieblok 1) kunnen bedrijven met minimaal 20% omzetverlies aanspraak maken. Vanaf januari 2021 moet je minimaal 30% minder omzet draaien om NOW te mogen ontvangen. Daarnaast veranderen enkele voorwaarden per subsidieblok. Binnen de NOW 2.0 werd tot 90% van de loonsom vergoed. Met ingang van de NOW 3.0 vanaf oktober gaat dat omlaag naar 80%, vanaf januari 2021 naar 70% en vanaf april 2021 naar 60%. Daartegenover staat dat je de loonsom ook geleidelijk mag laten dalen (met per tijdvak 10%, 15% en 20%) zonder dat je subsidie moet inleveren.

Tabel B2.1 Overzicht generieke steunmaatregelen vanuit de Rijksoverheid die relevant zijn voor de sportsector in 2020

Steunmaatregel		Periode waarvoor de regeling geldt	Aan te vragen tot	Toelichting
Tegemoetkoming Ondernemers Getroffen Sectoren COVID-19 (TOGS)		15 maart – 15 juni 2020	26 juni 2020	De Tegemoetkoming Ondernemers Getroffen Sectoren COVID-19 (TOGS) hielp ondernemers in sectoren die direct getroffen werden door de kabinetsmaatregelen. Via de TOGS kon een specifieke groep getroffen ondernemers ³⁰ een eenmalige tegemoetkoming van € 4.000 netto krijgen waarmee ze hun vaste lasten konden betalen. De voorwaarden om voor deze regeling in aanmerking te komen waren dat het bedrijf voor 15 maart 2020 opgericht moet zijn, maximale 250 werkzame personen heeft en binnen de vastgestelde selectie sector codes (SBI-codes) valt. Daarnaast moesten de ondernemers verklaren in de periode van 16 maart tot en met 15 juni 2020 een omzetverlies te verwachten van ten minste €4.000 en over dezelfde periode vaste lasten van ten minste €4.000.
Tegemoetkoming Vaste Lasten MKB (TVL)	TVL 1	Juni, juli, augustus en september 2020	30 oktober 2020	De Tegemoetkoming Vaste Lasten MKB (TVL) helpt mkb-bedrijven en zzp'ers bij het betalen van een deel van hun vaste lasten. De tegemoetkoming van minimaal 1.000 euro en maximaal 50.000 euro is voor bedrijven die meer dan 30% van hun omzet hebben verloren in de periode juni, juli, augustus en september 2020 door de coronacrisis. Dezelfde getroffen sectoren uit de TOGS-regeling komen in aanmerking voor de Tegemoetkoming Vaste Lasten (TVL). Voorwaarde hierbij is onder andere dat het bedrijf maximaal 250 werknemers heeft, opgericht is voor 15 maart 2020 en minimaal €4.000 aan vaste lasten heeft. Het gaat om vaste lasten die steeds doorlopen, zoals huur, pacht, onderhoud, verzekeringen, vaste leasecontracten, afschrijving van apparatuur en abonnementen. Loonkosten en variabele kosten horen hier niet bij. Loonkosten worden gecompenseerd door de Tijdelijke Noodmaatregel Overbrugging voor Werkgelegenheid (NOW). De berekening van de subsidie is: Normale omzet x omzetverlies in% x aandeel vaste lasten in % x 50% = hoogte subsidie Maximaal 50% van de vaste lasten wordt hiermee vergoed. De subsidie per bedrijf is minimaal €1.000 en maximaal €50.000.
	TVL 2	Subsidieblok 1: 1 oktober t/m 31 december 2020 Subsidieblok 2: 1 januari t/m 31 maart 2021 Subsidieblok 3: 1 april t/m 30 juni 2021	n.b. n.b. n.b.	De TVL wordt met een paar aanpassingen verlengd tot en met juni 2021. Net zoals bij de NOW 3.0 in de verlenging van de TVL ingedeeld in 3 periodes van 3 maanden. De TVL is op 4 punten aangepast: – De TVL is in 3 periodes van 3 maanden aan te vragen. Voor iedere periode moet de ondernemer een nieuwe aanvraag doen. – Een bedrijf heeft in 3 maanden minimaal € 3.000 aan vaste lasten, volgens het percentage vaste lasten dat bij zijn SBI-code hoort. Eerder lag deze voorwaarde op een bedrag van € 4.000 in 4 maanden. – Het maximum subsidiebedrag wordt €90.000, in plaats van €50.000. – Het bedrijf heeft minimaal 30% omzetverlies door de coronacrisis. Na 1 januari 2021 wordt de TVL en de grens voor omzetverlies in stappen verhoogd.

³⁰ Lijst van branches en sectoren die in aanmerking komen voor de TOGS regeling. <https://www.rvo.nl/subsidie-en-financieringswijzer/togs/vastgestelde-sbi-codes-0>.

Tabel B2.1 Overzicht generieke steunmaatregelen vanuit de Rijksoverheid die relevant zijn voor de sportsector in 2020

Steunmaatregel		Periode waarvoor de regeling geldt	Aan te vragen tot	Toelichting
Tijdelijke overbruggings-regeling zelfstandige ondernemers (Tozo)	Tozo 1	maart-mei 2020	31 mei 2020	De Tijdelijke overbruggingsregeling zelfstandige ondernemers (Tozo) biedt zelfstandige ondernemers 3 maanden inkomensondersteuning tot aan het sociaal minimum. Een belangrijke voorwaarde hierbij is dat het totale inkomen als gevolg van de coronacrisis onder het bijstandsniveau is gekomen. Daarnaast is het mogelijk om een lening voor bedrijfskapitaal aan te vragen.
	Tozo 2	Juni, juli, augustus en september 2020	30 september 2020	Tozo 1 gold van 1 maart tot en met 31 mei 2020 en was tot en met 31 mei 2020 aan te vragen bij de woongemeente. De Tozo 2 liep van 1 juni tot en met 30 september 2020. De voorwaarden van Tozo 1 en 2 waren grotendeel hetzelfde. Wel werd vanaf Tozo 2 ook een partnertoets gedaan voor het bepalen van de hoogte van de uitkering. Verder is in de Tozo 2 toegevoegd dat bij een aanvraag voor een lening bedrijfskapitaal een verklaring gegeven moet worden dat er geen surseance van betaling of faillissement is aangevraagd of verkregen.
	Tozo 3	1 oktober 2020- 31 maart 2021	n.b.	Vanaf 1 oktober is de Tozo verlengt tot en met 31 maart 2021. Deze Tozo 3 lijkt op zijn voorgangers. Het verschil is dat er meer budget gereserveerd wordt voor omscholing.
	Tozo 4	1 april t/m 30 juni 2021	n.b.	Vanaf 1 april 2021 zal Tozo 4 van kracht zijn. Hierbij zal naar verwachting een vermogenstoets worden toegepast. Meer informatie over Tozo 4 volgt echter begin 2021
Verschillende belasting-maatregelen		12 maart t/m 31 december	1 oktober 2020	De Belastingdienst heeft een flink aantal regelingen om de administratieve en financiële lasten voor ondernemers te verlichten. De tijdelijke maatregelen zijn onder meer gericht op uitstel van betaling van bijvoorbeeld inkomstenbelasting en vennootschapsbelasting. Het gaat hierbij om de belastingen tot 1 januari 2021. Het terugbetalen van de belastingschuld start vanaf 1 juli 2021 met een betalingsregeling van 36 maanden. Het aanvragen van bijzonder uitstel van belasting kon tot 1 oktober 2020.
Garantie- en kredietregelingen	Go-C			In de Garantie-Ondernemingsfinanciering (GO-C)- regeling is een aparte coronamodule opgenomen. Hiermee kunnen banken krediet verstrekken aan ondernemingen in verband met liquiditeitstekorten als gevolg van het coronavirus. Dit zijn leningen met een maximum looptijd van 6 jaar, tussen de €1,5 en €150 miljoen per onderneming, waarbij de staat voor 80% (grootbedrijf) en 90% (MKB) garant staat.
	BMKB			Via de regeling Borgstelling MKB-kredieten (BMKB) staat het de overheid borg voor kredieten aan ondernemers, zodat zij makkelijker geld kunnen lenen bij kredietverstrekkers zoals banken.
	COL			Met de regeling Corona-Overbruggingslening (COL) kunnen bedrijven zoals start-ups, scale-ups of innovatief MKB-ers, die overwegend met extern vermogen gefinancierd zijn, extra financiering ontvangen.
	KKC			De Klein Krediet Corona (KKC) regeling is gericht op de kleine ondernemers. De Nederlandse overheid gaat voor 95 procent garant staan voor €750 miljoen aan overbruggingskredieten voor kleine ondernemingen met een relatief kleine financieringsbehoefte (van €10.000 tot €50.000).
	Qredits			Qredits is een stichting die microkredieten verstrekt aan startende ondernemers en kleine bedrijven. Met deze maatregel kunnen ondernemers met krediet uitstel tot aflossing aanvragen en rentekorting krijgen en wordt er Overbruggingskrediet verstrekt.

Tabel B2.2 Overzicht sport specifieke steunmaatregelen vanuit de Rijksoverheid en andere instellingen in 2020

Steunmaatregel	Periode waarvoor de regeling geldt	Aan te vragen tot	Toelichting
Tegemoetkoming verhuurders sportaccommodaties COVID-19 (TVS)	1 maart tot 1 juni 2020	14 oktober 2020	In een kamerbrief van 1 mei 2020 is aangegeven dat gemeenten gecompenseerd worden voor de kwijschelding van huurkosten voor sportverenigingen die geconfronteerd worden met een omzetsdaling over de periode van 1 maart 2020 tot 1 juni 2020. Dit is vervolgens uitgewerkt in de regeling Tegemoetkoming verhuurders sportaccommodaties COVID-19 (TVS). Gemeenten, sportbedrijven of particuliere verhuurders konden tot 14 oktober 2020 een tegemoetkoming aanvragen voor de in de periode 1 maart 2020 tot 1 juni 2020 misgelopen huurinkomsten als gevolg van de kwijschelding van de huren voor sportverenigingen. Een gemeente, sportbedrijf of particuliere verhuurder komt slechts in aanmerking voor een tegemoetkoming indien de huur ten laste van de amateursportorganisatie daadwerkelijk is kwijtgescholden gedurende de periode van 1 maart 2020 tot 1 juni 2020. Daarnaast kan slechts eenmaal gebruikt gemaakt worden van deze regeling. Voor de regeling is €89,5 miljoen beschikbaar. Indien het totaal beschikbare bedrag overschreden wordt, vindt een verdeling naar rato plaats. Van alle aanvragen wordt dan eenzelfde percentage vergoed.
Tegemoetkoming amateursportorganisaties COVID-19 (TASO)	Periode 1: 1 maart tot en met 31 mei 2020 Periode 2: 1 juni tot en met 31 augustus	11 oktober 2020	De regeling Tegemoetkoming amateursportorganisaties COVID-19 (TASO) is bedoeld voor sportverenigingen die, ten opzichte van dezelfde periode in 2019, ten minste 20% van hun omzet zijn verloren als gevolg van de maatregelen tegen COVID-19. De regeling is met name bedoeld voor sportverenigingen die niet (voldoende) gebruik kunnen maken van de reeds getroffen generieke steunmaatregelen, zoals de NOW. Voor veel sportverenigingen bleek het namelijk niet mogelijk om te voldoen aan de voorwaarden uit de regelingen of bleek de financiële tegemoetkoming onvoldoende om de sportverenigingen te helpen. Het is mogelijk om voor 2 periodes een tegemoetkoming aan te vragen: - Periode 1: 1 maart t/m 31 mei 2020 - Periode 2: 1 juni t/m 31 augustus 2020 Voor de regeling komen 2 groepen in aanmerking: - Categorie A: Sportverenigingen met of zonder een sportaccommodatie in eigendom en doorlopende lasten van meer dan €500 en minder dan €4.000 in een van de periodes. - Categorie B: Sportverenigingen met een sportaccommodatie in eigendom en doorlopende lasten van ten minste €8.000 in een van de periodes, na aftrek van een ontvangen tegemoetkoming op grond van de TOGS of TVL. De vergoeding binnen de TASO is voor sportverenigingen in categorie A maximaal €7.000, verdeeld over 2 periodes (maximaal €3.500 per periode). Voor sportverenigingen in categorie B is de vergoeding maximaal €12.000, wederom verdeeld over 2 periodes (maximaal €6.000 per periode). In totaal is €44,5 miljoen beschikbaar. Indien dit bedrag overschreden wordt, vindt er een loting plaats.
Borgstelling Noodkrediet Stichting Waarborgfonds Sport		n.b.	Sportorganisaties die door de coronacrisis te maken krijgen met liquiditeitsproblemen kunnen bij de bank een tijdelijke lening aanvragen, een zogenaamd Noodkrediet. Voor een dergelijke lening vraagt de bank een borgstelling omdat zij zekerheid wil dat de lening wordt terugbetaald. Stichting Waarborgfonds Sport kan deze borgstelling verzorgen, indien deze wordt aangevraagd.

Tabel B2.3 Aantal aanvragen van de NOW 1.0 en uitbetaalde NOW 1.0 subsidies, uitgesplitst naar sector binnen de sport

	Totaal aantal bedrijven (absolute aantallen)	Aantal bedrijven met NOW 1.0 (absolute aantallen)	Percentage bedrijven met NOW 1.0 (percentage)	Uitbetaalde NOW 1.0 subsidies (miljoenen euro's)
Totaal Nederland	1.871.415	120.970	6	€ 7.894
Totaal Sport	36.240	4.280	12	€ 151
85511 Zeil- en surfscholen	280	30	11	€ 1
85519 Overig sportonderwijs	22.105	535	2	€ 8
93111 Zwembaden	240	140	58	€ 16
93112 Sporthallen en -zalen	460	220	48	€ 12
93113 Sportvelden	130	25	19	€ 1
93119 Overige sportaccommodaties	720	340	47	€ 17
93121 Veldvoetbal	1.605	850	53	€ 31
93122 Veldsport in teams (geen voetbal)	320	120	38	€ 2
93123 Atletiek	40	5	13	*
93124 Tennis	385	80	21	€ 1
93125 Paardensport en maneges	1.895	275	15	€ 3
93126 Wielersport	85	10	12	*
93127 Auto- en motorsport	260	5	2	*
93128 Wintersport	30	5	17	*
93129 Overige buitensport	335	50	15	€ 1
9313 Fitnesscentra	1.395	675	48	€ 27
93141 Individuele zaalsport	180	45	25	*
93142 Zaalsport in teamverband	60	5	8	*
93143 Kracht- en vechtsport	270	30	11	€ 1
93144 Bowlen, kegelen, biljarten e.d.	50	20	40	€ 1
93145 Denksport	40	*	*	*
93146 Sportscholen	1.515	435	29	€ 8
93149 Overige binnensport en omnisport	95	20	21	*
93151 Zwem- en onderwatersport	100	10	10	*
93152 Roei-, kano-, zeil- en surfsport	300	10	3	*
93191 Beroepssportlieden	375	10	3	€ 1
93192 Hengelsport	55	*	*	*
93193 Verzorgen van vistochten	80	10	13	*
93194 Supportersverenigingen (sport)	35	*	*	*
93195 Organisatie van sportevenementen	1.530	165	11	€ 7
93196 Sportkoepels en -adviesorganen	495	75	15	€ 10
93199 Overige sport (rest)	355	20	6	€ 1
93291 Jachthavens	420	45	11	€ 1

Bron: CBS/UWV, 2020. Bewerking: Mulier Instituut.

* Te kleine aantallen.

Tabel B2.4 Aantal aanvragen van de NOW 2.0 en uitbetaalde NOW 2.0 subsidies, uitgesplitst naar sector binnen de sport

	Totaal aantal bedrijven (absolute aantallen)	Aantal bedrijven met NOW 2.0 (absolute aantallen)	Percentage bedrijven met NOW 2.0 (percentage)	Uitbetaalde NOW 2.0 subsidies (miljoenen euro's)
Totaal Nederland	1.871.415	54.100	3	3.603
Totaal Sport	36.240	1.910	5	71
85511 Zeil- en surfscholen	280	15	5	*
85519 Overig sportonderwijs	22.105	160	1	2
93111 Zwembaden	240	110	46	8
93112 Sporthallen en -zalen	460	135	29	8
93113 Sportvelden	130	10	8	1
93119 Overige sportaccommodaties	720	190	26	9
93121 Veldvoetbal	1.605	320	20	16
93122 Veldsport in teams (geen voetbal)	320	35	11	*
93123 Atletiek	40	5	13	*
93124 Tennis	385	25	6	*
93125 Paardensport en maneges	1.895	80	4	1
93126 Wielersport	85	5	6	*
93127 Auto- en motorsport	260	5	2	*
93128 Wintersport	30	*	*	*
93129 Overige buitensport	335	15	4	*
9313 Fitnesscentra	1.395	360	26	11
93141 Individuele zaalsport	180	15	8	*
93142 Zaalsport in teamverband	60	*	*	*
93143 Kracht- en vechtsport	270	15	6	*
93144 Bowlen, kegelen, biljarten e.d.	50	20	40	*
93145 Denksport	40	*	*	*
93146 Sportscholen	1.515	200	13	3
93149 Overige binnensport en omnisport	95	10	11	*
93151 Zwem- en onderwatersport	100	5	5	*
93152 Roei-, kano-, zeil- en surfsport	300	5	2	*
93191 Beroepssportlieden	375	5	1	1
93192 Hengelsport	55	*	*	*
93193 Verzorgen van vistochten	80	5	6	*
93194 Supportersverenigingen (sport)	35	*	*	*
93195 Organisatie van sportevenementen	1.530	95	6	5
93196 Sportkoepels en -adviesorganen	495	45	9	4
93199 Overige sport (rest)	355	10	3	*
93291 Jachthavens	420	10	2	*

Bron: CBS/UWV, 2020. Bewerking: Mulier Instituut.

* Te kleine aantallen.

Tabel B2.5 Aantal toegekende TOGS aanvragen en uitbetaalde TOGS subsidies, uitgesplitst binnen sportsector

Sector	SBI-code	Toegekende aanvragen	Uitbetaald
Overig sport- en recreatieonderwijs	85.51.9	3.813	€ 15.252.000
Veldvoetbal	93.12.1	1.853	€ 7.412.000
Fitnesscentra	93.13	1.431	€ 5.724.000
Sportscholen	93.14.6	1.119	€ 4.476.000
Paardensport en maneges	93.12.5	939	€ 3.756.000
Kantines en contractcatering	56.29	794	€ 3.176.000
Tennis	93.12.4	862	€ 3.448.000
Overige sportaccommodaties	93.11.9	694	€ 2.776.000
Veldsport in teams (geen voetbal)	93.12.2	737	€ 2.948.000
Organiseren van sportevenement	93.19.5	586	€ 2.344.000
Sport en recreatie	93	505	€ 2.020.000
Sporthallen en – zalen	93.11.2	421	€ 1.684.000
Overige buitensport	93.12.9	330	€ 1.320.000
Individuele zaalsport	93.14.1	286	€ 1.144.000
Kracht- en vechtsport	93.14.3	238	€ 952.000
Zwembaden	93.11.1	251	€ 1.004.000
Zwem- en onderwatersport	93.15.1	201	€ 804.000
Zaalsport in teamverband	93.14.2	200	€ 800.000
Roei-, kano-, zeil- en surfsport	93.15.2	158	€ 632.000
Jachthavens	93.23.1	153	€ 612.000
Overige binnensport en omnisport	93.14.9	127	€ 508.000
Zeil- en surfscholen	85.51.1	105	€ 420.000
Overige sportactiviteiten	93.19.8	104	€ 416.000
Atletiek	93.12.3	111	€ 444.000
Bowlen, kegelen, biljarten e.d	93.14.4	92	€ 368.000
Sportvelden	93.11.3	98	€ 392.000
Auto- en motorsport	93.12.7	83	€ 332.000
Wielersport	93.12.6	48	€ 192.000
Verzorgen van vistochten	93.19.3	40	€ 160.000
Wintersport	93.12.8	37	€ 148.000
Denksport	93.14.5	24	€ 96.000
Hengelsport	93.19.2	15	€ 60.000
Totaal		16.455	€ 65.820.000

Bron: Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO), 8 juni 2020. Bewerking: Mulier Instituut.

Tabel B2.6 Aantal toegekende TVL-1 aanvragen en uitbetaalde TVL-1 subsidies, uitgesplitst binnen sportsector

Sector	SBI-code	Toegekende aanvragen	Toegekend bedrag
Veldvoetbal	93.12.1	440	€ 2.800.000
Fitnesscentra	93.13	399	€ 3.800.000
Overige sport- en recreatieonderwijs	85.51.9	335	€ 1.300.000
Kantines en contractcatering	56.29	306	€ 2.300.000
Sportscholen	93.14.6	254	€ 1.900.000
Organiseren van sportevenementen	93.19.5	251	€ 4.800.000
Overige sportaccommodaties	93.11.9	245	€ 3.100.000
Sport en recreatie	93	167	€ 2.300.000
Sporthallen en -zalen	93.11.2	144	€ 1.600.000
Tennis	93.12.4	128	€ 401.000
Paardensport en maneges	93.12.5	123	€ 1.200.000
Veldsport in teams (geen voetbal)	93.12.2	74	€ 332.000
Zwembaden	93.11.1	56	€ 802.000
Totaal		2.922	€ 26.635.000

Bron: Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO), 6 november 2020. Bewerking: Mulier Instituut.

Bijlage 3. Sportondernemers

Tabel B3.1 Kerncijfers per categorie sportondernemers (in absolute aantallen)

Categorie						Wekelijkse
	Aantal		Aantal	Aantal bedrijven	Aantal	sportbeoefenaars
	Aantal	vestigingen				(in % van
	bedrijven	van	bedrijven	aangesloten bij	medewerkers	bevolking 12-79
		bedrijven	**	brancheorganisatie	incl. parttime	jaar)***
			Schatting			
	CBS (2020		door POS	Schatting door POS	Schatting door	Gezondheids-
	2e kw)	CBS (2020)	(2020)	(2020)	POS (2020)	enquête (2018)
Fitnesscentra	1.395	1.890	3.900	1.000	60.000	25,1
<i>Fitnessondernemers</i>			<i>1.800</i>		<i>50.000</i>	
<i>Boutiques</i>			<i>2.100</i>		<i>10.000</i>	
Dansscholen	2.620	n.b.	2.388	2.388	5.000	1,2
Yogacentra	n.b.	n.b.	1.500	370	10.000	3
Vechtsportcentra	n.b.	n.b.	1.000	1.000	5.000	0,2
Zwembaden*	240	400	691	518	9.558	5,8
Budosport scholen	n.b.	n.b.	650	550	950	n.b.
Watersportcentra	400	395	600	350	7.500	0,4
Hippische sportcentra	1.895	1.895	423	423	2.700	1,6
Squashcentra	n.b.	n.b.	302	70	2.500	0,8
Golfbanen	n.b.	n.b.	200	140	3.500	2
Buitensport bedrijven	n.b.	n.b.	150	60	3.000	n.b.
Klim- en	n.b.	n.b.	80	51	1.760	0,2
bergsportcentra						
Skatecentra	n.b.	n.b.	18	18	250	0,2
Ski indoorcentra	n.b.	n.b.	56	56	1.400	0,5

Bron: CBS, 2020; Platform Ondernemende Sportaanbieders (POS), 2020; CBS/RIVM, Gezondheidsenquête/Leefstijlmonitor, 2018. Bewerking: Mulier Instituut.

* Deze categorie betreft commerciële zwembaden.

** We gaan ervan uit dat deze schatting betrekking heeft op het aantal vestigingen van bedrijven.

Op basis van de indeling naar typen bedrijven en de schattingen van brancheorganisaties is de verwachting is dat sommige categorieën bedrijven overlap met elkaar vertonen, waaronder in aantallen bedrijven en aantal medewerkers, bijvoorbeeld voor fitnesscentra, yogacentra, vechtsport en/of budosport.

*** Dit betreft de wekelijkse sportbeoefenaars van de sport in het algemeen die hoort bij de branche, niet de sportbeoefenaars bij de betreffende centra/accommodaties.

Het cijfer voor klim- en bergsport betreft de wekelijkse sportbeoefenaars van klimsport.

Het cijfer voor budosport is onbekend omdat budosport meerdere sporten omvat.

Het cijfer voor skatecentra betreft de wekelijkse sportbeoefenaars van skaten en skeeleren.

Het cijfer voor watersport betreft de wekelijkse sportbeoefenaars van zeilen.

Bijlage 4. Bronnen financiële stromen binnen de topsport

Tabel B4.1 Bronnen financiële stromen binnen de topsport

Letter	Pijl	Omschrijving	Bron(nen)	
A	1	Bijdrage ministerie van VWS aan Fonds voor de Topsporter	Rijksbegroting 2021 VWS	
A	2	Bijdrage ministerie van VWS aan topsportprogramma's	Rijksbegroting 2021 VWS	
A	3	Bijdrage ministerie van VWS aan topsportevenementen	Rijksbegroting 2021 VWS	
A	4	Bijdrage ministerie van VWS aan dopingbestrijding	Rijksbegroting 2021 VWS	
C	5	Bijdrage Nederlandse Loterij aan topsport richting NOC*NSF	Notitie Bestedingsplan 2021	
G	6	Bijdrage private partijen aan NOC*NSF (topsport)		
G	7	Bijdrage private partijen aan CTO'S		
G	8	Bijdrage private partijen aan sportbonden (topsport)	NOC*NSF	
G	9	Bijdrage private partijen aan commerciële topsportorganisaties/-clubs/-teams		
B	10	Bijdrage NOC*NSF aan CTO's	NOC*NSF	
B	11	Bijdrage NOC*NSF aan sportbonden (topsport)	NOC*NSF	
H	12	Bijdrage media & toeschouwers aan sportbonden	NOC*NSF	
H	13	Bijdrage media & toeschouwers aan commerciële topsportorganisaties/-clubs/-teams		
D	14	Bijdrage van sportbonden aan topsporters	PM	
	15	Bijdrage van sportverenigingen aan sportbonden (topsport)	PM	
	16	Bijdrage vanuit provincies aan CTO's	PM	
	17	Bijdrage van gemeenten aan CTO's	PM	
	18	Bijdrage van gemeenten aan RTC's	PM	
F	19	Bijdrage van commerciële topsportclubs/-teams aan topsporters		
I	20	Bijdrage Fonds voor de Topsporters aan de topsporters	Rijksbegroting 2021 VWS	NOC*NSF
J	21	Bijdrage vanuit noodfondsen/regelingen voor de topsporters	Rijksoverheid	NOC*NSF
K	22	Bijdrage vanuit prijzen-en/of startgelden aan de topsporters		
G	23	Bijdrage vanuit persoonlijke sponsors aan topsporters		
L	24	Overige inkomsten aan topsporters		

Bijlage 5. Door ZonMW gefinancierd onderzoek sport en corona

Tabel B5.1 Overzicht sportprojecten binnen COVID-19 programma, stand van zaken op 10 november 2020

Titel	Samenvatting NL
Wijkgerichte follow-up van ontsluiting van sportvelden en scholen in Leiden, de COVID Radar in de praktijk	In de gemeente Leiden zijn drie proefgebieden benoemd waar sportvelden en scholen vanaf medio mei 2020 worden ontsloten (Roomburg, Noord, Zuid) en waar een zomerprogramma wordt georganiseerd. In die gebieden, die op basis van postcode kunnen worden herkend, worden (social distancing-) gedrag en klachten van bewoners dagelijks gevolgd doordat bewoners worden aangemoedigd dagelijks de vragen in de door het LUMC begin april gelanceerde app "CovidRadar" te beantwoorden. Door follow-up in de tijd kunnen de effecten van overheidsmaatregelen op gezondheidsklachten en COVID19 ziekteverschijnselen op wijk-/populatie-niveau worden gevolgd en kunnen op wijkniveau vroegtijdig aanwijzingen voor opflakking van de virusinfectie worden signaleerd.
Kwetsbare personen in beweging: aanpassing van het beweegaanbod aan het 'nieuwe normaal'	Doel van dit actie-ondersteunend onderzoek is het beweegaanbod van het Ouderenfonds (Oldstars) en de Bas van de Goor Foundation (Nationale Diabetes Challenge (NDC) met een lerend onderzoekstraject begeleiden bij het (continu) aanpassen van hun aanbod aan de eisen van het 'nieuwe normaal' én de behoeften van deelnemers en uitvoerende professionals.
Het COFIT-20 project: het stimuleren van lichamelijke activiteit middels online livestream groepslessen voor mensen met een ernstige psychische aandoening tijdens COVID-19	Het COFIT-20 project wil met behulp van een online livestream beweeginterventie, de achteruitgang in psychische en lichamelijk functioneren en sociale interacties stimuleren bij mensen met een ernstige psychische aandoening. Samen met de verschillende partners (de GGZ, de gemeente, de sportexperts en ervaringsdeskundigen) wil het UMC Utrecht een protocol ontwikkelen voor een online livestream beweeginterventie, die zal worden gegeven door beweegcoaches.
Invloed van grote (hardloop)evenementen op de besmettingsgraad van COVID-19	De Stichting Zevenheuvelenloop ontwikkelt samen met onder andere de lokale en regionale overheden, de veiligheidsregio's en de Nationale Spoorwegen (NS) een protocol om een hardloopevenement voor ca. 20.000 deelnemers op een veilige manier te laten plaatsvinden in november 2020. Het protocol is gebaseerd op de richtlijnen voor de '1.5-meter samenleving', en beslaat de gehele inrichting van de organisatie. Een dergelijk protocol voor de uitvoer van grote (hardloop) evenementen bestaat nog niet, waarbij het tevens onbekend is wat de directe invloed is van dit protocol op de besmettingsgraad van COVID-19 na de Zevenheuvelenloop. In dit onderzoek wordt getest of het protocol voor een 'corona-proof editie' van een groot hardloop-evenement voldoet en daarmee direct geïmplementeerd kan worden voor andere (hardloop)evenementen.
Cooling solutions for (Covid-19) healthcare workers	COVID-19 zorgpersoneel draagt beschermende kleding zoals een plastic schort, mondkapje, haarnetje en spatbril om besmetting met het coronavirus op de werkvloer te voorkomen. Hoewel effectief, beperkt deze beschermende kleding de afgifte van warmte aan de omgeving waardoor veel COVID-19 zorgmedewerkers hittestress ervaren. Het COOLVID project "Cooling solutions for (COVID-19) healthcare workers" is een spin-off van het Thermo Tokyo project en heeft als doel om kennis en kunde over het inzetten en toepassen van koelstrategieën uit de topsport naar de zorgsector te vertalen en implementeren. Specifiek richten wij ons op verplegend personeel. Toegepaste koelinterventies kunnen hittestress substantieel verminderen, waardoor de fysieke en cognitieve prestaties van zorgprofessionals verbeteren en de hersteltijd na een werkschift vermindert. Het onderzoek wordt uitgevoerd door het Radboudumc in samenwerking met TNO, Inuteq en NOC*NSF.
Metingen en CFD simulaties van aerosolverbreiding en aerosolreductie in fitnesszaal	Doel van het onderzoek is te kijken hoe sportscholen en overige binnensportruimtes op een verantwoorde manier open kunnen blijven voor sporters, ook wanneer er minder buiten gesport kan worden of bij een tweede of derde golf van dit virus of toekomstige pandemieën. Er is een film gemaakt van deze testdag. De studie wordt uitgevoerd door de faculteiten Built Environment en Industrial Design van TU/e en PlasmaMade en is mede mogelijk gemaakt door Sportinnovator en de gemeente Eindhoven. Isala Ziekenhuizen, Go2Sure, NL Actief, NOC*NSF en de multinationale organisaties Ansys en de Avicenna Alliance for Predictive Medicine zijn nauw betrokken bij het onderzoek.
Verdiepingsonderzoek aerosolen en binnensport	Het doel van deze opdracht is meer zicht te krijgen op de mogelijkheden om aerosolconcentraties tijdens sportbeoefening in een binnensportaccommodatie te reduceren en te reguleren met inzet van luchtreiniging en bijbehorend monitoringssysteem. Onderzoek hiernaar acht het Topteam Sport relevant in het kader van de actuele situatie rondom COVID-19.

Bron: ZonMw, 10 november 2020. Bewerking: Mulier Instituut.

Tabel B5.1 Overzicht sportprojecten binnen COVID-19 programma, stand van zaken op 10 november 2020 (vervolg)

Titel	Samenvatting NL
Online Life Goals sessies voor kwetsbare mensen	Door het coronavirus zijn Amsterdammers die het moeilijk hebben, de doelgroep van dit initiatief, nog kwetsbaarder. De meest kritieke groep zijn de jonge dak- en thuislozen. In allerijl bouwt gemeente Amsterdam samen met hulporganisaties sporthallen om tot noodopvang. Online Life Goals sessies: De online Life Goals sessies beogen om minimaal 200 dak- en thuislozen jongeren in Amsterdam te bereiken en via een online platform, in tijden van de coronacrisis, weer deel te laten nemen aan de maatschappij. Het initiatief bereikt deelnemers via samenwerkende instellingen, tijdelijke lokale opvang locaties (sporthallen) en brengt hen letterlijk en figuurlijk in beweging door online Life Goals sessies. Door 12 Maatschappelijke Sportcoaches op te leiden en in te zetten op dit project beogen wij minimaal 200 dak- en thuisloze jongeren te bereiken met online Life Goals sessies. Wij beogen middels deze digitale sessies eenzaamheid onder onze doelgroep te bestrijden en het contact met onze huidige deelnemers te behouden zodat wij ze in de toekomst weer op veld terugzien. Kracht van sport: Life Goals Amsterdam wil bijdragen aan een stad waarin niemand buitenspel staat en gebruikt de kracht van sport en ontmoeting om mensen weer mee te laten doen. Sport en ontmoeting maakt het mogelijk om grenzen te verleggen het gevoel van eigenwaarde te hervinden en een nieuw sociaal netwerk te creëren.
Introductie van de Special Olympics 'Scoop Je Pr! App' in VG zorginstellingen	In Nederland wonen veel mensen met een verstandelijke beperking die gedurende de dag ondersteuning nodig hebben bij alle aspecten van het dagelijks leven. Door de verregaande maatregelen ten gevolge van de COVID-19 uitbraak zijn deze mensen noodgedwongen thuis te blijven. Ze worden liefdevol door de dagelijkse groepsleiding ondersteund maar door de opgelegde restricties komen aspecten voor een betekenisvolle dag en dagelijks geluk zwaar onder druk te staan. Denk aan sporten, beweging, bewegingstherapie, een zinvolle invulling van de dag en betekenisvolle relaties. Scoop je PR! app. Om hier iets aan te doen heeft Special Olympics Nederland Mentech Innovations de Scoop je PR! app laten ontwikkelen. Deze app stimuleert mensen met een verstandelijke beperking om te bewegen, door middel van instructiefilmpjes om zo hun kracht, beweging en uithoudingsvermogen te trainen en daarmee een gezonde levensstijl te ontwikkelen. In de filmpjes met de oefeningen voor het verbeteren van kracht, balans en uithoudingsvermogen spelen 'athlete leaders' van Special Olympics de hoofdrol. Met het ontwikkelen zijn de WCAG-richtlijnen aangehouden, hebben sporters met een verstandelijke beperking meegedacht in het proces en is een voorleesfunctie aanwezig om zo ook sporters die moeite hebben met lezen te kunnen helpen.
Protective Full Face Snorkeling Mask	Als gevolg van de Corona crisis is er een continu gebrek aan beschermende middelen voor hulpverleners in de medische, paramedische, verzorgings-, voedsel-, beveiligings- en transportsector. Honderdduizenden hulpverleners en medewerkers in vitale sectoren staan bloot aan het risico van besmetting. Sterker nog honderden mensen in deze sectoren raken momenteel besmet. De continuïteit van de medische zorg onder meer in de IC's staat onder druk door het gebrek aan inzetbaar personeel. In samenwerking met het Albert Schweizer ziekenhuis in Dordrecht heeft Pacific Diving op 20 maart zogenaamde Full Face snorkel maskers zodanig aangepast dat er luchtfilters van beademingsautomaten op gemonteerd kunnen worden. Het doel van het project is stabiele, betrouwbare, produceerbare en goed gedocumenteerde concepten voor de levering van met luchtfilters uitgeruste standaard "off the shelf" full face snorkelmaskers te ontwikkelen en te implementeren en om een website waarin de kennis en ervaring over de ontwikkeling, het gebruik en de documentatie van dergelijke maskers is vastgelegd te ontwikkelen
Oefenkit thuisrevalidatie voor patiënten met een neurologische aandoening op leeftijd met een verminderde handfunctie	Volgens de hersenstichting krijgen jaarlijks 42.300 mensen in Nederland een Cerebraal Vasculair Accident (CVA), van wie er ongeveer 9.000 mensen overlijden. Een groot deel van deze mensen gaat naar huis en maar liefst 1 op de 5 heeft zorg nodig in het verpleeghuis vanwege (ernstige) beperkingen. Veel van de CVA-patiënten hebben een beperkte handfunctie en uit onderzoek blijkt dat het trainen/oefenen van de aangedane arm van groot belang is voor herstel en taken in het dagelijks leven. Ouderen vinden de inzet van en het werken met digitale hulpmiddelen niet altijd even makkelijk. Dit in combinatie met de huidige situatie, waarin contactmomenten met therapeuten tot een minimum zijn beperkt, heeft geleid tot de ontwikkeling van een oefenkit voor thuisrevalidatie. Deze kit bestaat uit een handboek met oefeningen voor een verzwakte handfunctie en objecten waarmee de oefeningen gedaan kunnen worden. De kit zal dusdanig worden ontworpen dat patiënten op leeftijd met een verzwakte handfunctie direct aan de slag kunnen. Dit betekent dat de patiënt de oefeningen zelfstandig kan uitvoeren zonder dat ondersteuning van een therapeut vereist is.

Bron: ZonMw, 10 november 2020. Bewerking: Mulier Instituut.

Tabel 5.1 Overzicht sportprojecten binnen COVID-19 programma, stand van zaken op 10 november 2020 (vervolg)

Titel	Samenvatting NL
Samen spelen met jong en oud – gezellig en gezond	Om de verspreiding van het coronavirus zoveel mogelijk te beperken, zijn er vanuit de overheid verschillende maatregelen genomen. Dit heeft consequenties op verschillende gebieden, zoals mentale en fysieke gezondheid. Bij kwetsbare ouderen ligt (een toename van) eenzaamheid op de loer, dat tot een lagere kwaliteit van leven kan leiden. Daarnaast kan het thuisblijven bij hen leiden tot verminderde dagelijkse beweging en minder gezond eten, dat ondervoeding, verhoogde kans op botbreuken en een verlaagde weerstand tot gevolg kan hebben. Voldoende bewegen en gezond eten. Een app-ontwikkelaar, kinderfysiotherapeut en voedingskundig onderzoeker hebben de handen ineen geslagen en een tool bedacht waarop kinderen en ouderen samen via digitale mogelijkheden sociaal contact met elkaar kunnen hebben en tegelijkertijd op een positieve en speelse manier gestimuleerd worden voldoende te bewegen en gezond te eten. Wij willen kinderen weer in contact brengen met ouderen (hun grootouders, tante, de buurvrouw, etc.) door middel van online spelletjes die zij samen kunnen spelen. Het doel van educatieve spelletjes is eenzaamheid tegen te gaan en op een speelse manier met gezonde voeding en beweging binnenshuis bezig te zijn.
Ongelijkheid in sport en bewegen onder COVID-19: De impact van sport voor een veerkrachtige samenleving	Onderzoeksvraag In welke mate neemt ongelijkheid in sport toe of af door COVID19, hoe spelen relevante actoren (gemeenten, bonden en lokale sportaanbieders) hierin een rol en wat betekent dit in termen van een inclusieve sport en de maatschappelijke waarde van sport en bewegen? Urgentie De sportsector is, na onderwijs, als eerste (deels) opgestart na de 'lockdown'. Sport wordt daarbij gezien als vehikel om problemen als gevolg van coronamaatregelen te verzachten of op te lossen en bij te dragen aan een veerkrachtige samenleving. Maar hoe wordt bereikt dat burgers actief zijn, en in het bijzonder maatschappelijk kwetsbare mensen met weinig financiële middelen, veel zorgtaken en geringe zelfredzaamheid? Hypothesen Door armoede, zorgtaken, sociaal isolement en/of gezondheidsvraagstukken, veroorzaakt of versterkt door de coronamaatregelen, kunnen (te) hoge drempels worden ervaren tot sport- en beweegdeelname waardoor ongelijkheid naar o.a. gender, opleiding, etniciteit en gezondheid toeneemt en juist mensen in kwetsbare maatschappelijke posities niet (meer kunnen) meedoen. Aanpak Het voorstel verbindt expertise van onderzoekers, instituten en organisaties. Met de inzet van postdocs wordt aansluiting gezocht bij bestaande expertise van ervaren onderzoekers. De consortiumpartners zijn partijen die impact hebben op organisaties en individuen binnen de sport- en beweegsector. Hiermee zijn we samen in staat om te komen tot handreikingen voor een samenleving waarin iedereen kan (blijven) meedoen aan sport en bewegen. Het project kent twee werkpakketten. Werkpakket 1 richt zich op het bestuderen van veranderingen in sport- en beweeggedrag van de bevolking en van specifieke doelgroepen om te bezien of sociale ongelijkheid in de sport toe- of afneemt. Werkpakket 2 gaat in op ervaringen en leefwereldperspectieven van de specifieke doelgroepen tijdens COVID19 en op de effectiviteit van beleidsinzet om iedereen te laten meedoen en de maatschappelijke waarde van sport te optimaliseren.
Is onze omgeving toekomstbestendig voor voldoende lichaamsbeweging in een 1,5m-samenleving?	Onderzoeksvraag: In dit project onderzoeken we wat de effecten zijn van de nieuwe '1,5-m samenleving' op ons beweegpatroon ... Urgentie: Onze huidige leefomgeving is niet gebouwd voor deze '1,5-m samenleving', waardoor het risico bestaat dat kwetsbare doelgroepen minder bewegen, met aanzienlijke gezondheidsrisico's tot gevolg. In een recente pilot studie onder 4.000 respondenten in april 2020 hebben we al een 20% lager activiteitenpatroon kunnen vaststellen, vergeleken met data verkregen in 2019. Het is de verwachting dat de impact van de '1,5-m samenleving' niet evenredig verdeeld zal zijn. Uit eerder onderzoek van ons consortium blijkt dat de leefomgeving van wijken met veel inwoners uit lagere socio-economische klasse minder goed is ingericht ter stimuleren van fysieke activiteit in de omgeving. Hypothese: We verwachten dat vooral personen uit lagere sociaal-economische klasse moeite hebben om hun activiteitenpatroon te normaliseren. Omdat deze groep relatief veel individuen bevat die de geldende beweegadviezen niet halen en hiermee extra gevoelig zijn voor negatieve gezondheidseffecten, verwachten we daarnaast, zonder aanvullend beleid, op middellange termijn bij deze doelgroepen meer optreden van hart-/vaatziekten en diabetes. Gerichte fysieke interventies in specifieke wijken kunnen bijdragen aan het verbeteren van een actieve leefstijl en het verkleinen van gezondheidsrisico's. Plan van aanpak 1) Meten van activiteitenpatronen gedurende verschillende stadia van het 'lockdown'beleid; 2) Modelleren van de (potentiële) gezondheidseffecten van social distancing en lockdown, op basis van een GIS-analyse van de gebouwde omgeving; 3) Verkennen, uitvoeren en monitoren van relevante interventies in de bebouwde omgeving en/of infrastructuur waarmee actief beweeggedrag kan worden gestimuleerd. 4) Ontwikkelen module 'Leefomgeving, bewegen, gezondheid' t.b.v dashboard gemeenten"

Bron: ZonMw, 10 november 2020. Bewerking: Mulier Instituut.

Tabel B5.1 Overzicht sportprojecten binnen COVID-19 programma, stand van zaken op 10 november 2020 (vervolg)

Titel	Samenvatting NL
SBIR ronde: Binnensportaccommodaties veilig en volledig open voor sporters en publiek	Bij deze oproep gaat het om het ontwikkelen van nieuwe producten en diensten met als doel binnensportaccommodaties verantwoord open te stellen voor sporters en publiek met zoveel mogelijk vrijheden. Dat is op dit moment een grote maatschappelijke uitdaging vanwege het risico op verspreiding van COVID-19. Binnensportaccommodaties mogen sinds 1 juli 2020 onder voorwaarden open. Hier zijn onder andere strenge ventilatie-eisen aan gesteld. Lang niet alle accommodaties voldoen aan deze eisen. Besmetting kan op verschillende manieren plaatsvinden, onder andere door fysiek contact, aanraking van materialen en zeer waarschijnlijk ook door verontreinigde lucht. Looptijd van de opdracht: oktober 2020 – januari 2021. Belangrijk is dat bedrijven die inschrijven, de motivatie hebben om van hun innovatie een succes te maken en doorgaan als de financiering vanuit de SBIR stopt.
(SBIR 1e fase)	<i>Deze oplossing is: in het hele gebouw dusdanig gezonde luchtkwaliteit waarborgen, inclusief plaatsen met weinig tot geen luchtstromingen, dat virussen direct worden vernietigd. Onderdeel van de haalbaarheidsstudie is het detecteren van virussen.</i>
(SBIR 1e fase)	<i>Innovatieve computersimulaties waarin besmettingsrisico's bepaald worden, combineren met unieke meetapparatuur. Hiermee wordt een passend ventilatiesysteem voor binnensportaccommodaties ontworpen.</i>
(SBIR 1e fase)	<i>Dit onderzoek brengt de luchtkwaliteit in kaart. Zelfs de kleinste onzichtbare deeltjes in de lucht worden gemeten en hieruit kan worden afgeleid of een virus of bacterie door de lucht kan zweven. Met een online 'dashboard' kunnen bezoekers zien of het veilig is om in de sportaccommodatie te zijn. Als oplossing is er de mogelijkheid om de lucht met mogelijk schadelijke deeltjes te reinigen.</i>
(SBIR 1e fase)	<i>Het sluiten van sportscholen tijdens de intelligente lockdown en de angsten van sporters en sportinstructeurs om via aerosolen besmet te raken moet voorkomen respectievelijk weggenomen worden. De i-VENION, een responsive luchtsysteem, ventileert, reinigt en koelt op basis van een intelligent sensornetwerk en algoritmes.</i>
SBIR ronde: Sportevenementen voor publiek	Bij deze oproep gaat het om het ontwikkelen van nieuwe producten en diensten met als doel grote binnen- en buitensportevenementen verantwoord open te stellen voor publiek en deelnemers met zoveel mogelijk vrijheden. Dat is op dit moment een grote maatschappelijke uitdaging vanwege het risico op verspreiding van COVID-19. Met goede voorzorgsmaatregelen en met inzet van innovaties is het wellicht mogelijk om publiek veilig bij sportevenementen toe te laten met een maximale bezetting. Looptijd van de opdracht: oktober 2020 – januari 2021. Belangrijk is dat bedrijven die inschrijven, de motivatie hebben om van hun innovatie een succes te maken en doorgaan als de financiering vanuit de SBIR stopt.
(SBIR 1e fase)	<i>Dit project wil een beheerplatform opstellen die de technische ondersteuning is van maatregelen/procedures die kunnen of moeten genomen worden om op een veilige manier sportevenementen te laten doorgaan voor zowel de sporters als publiek.</i>
(SBIR 1e fase)	<i>Het desinfecteren van de lucht in binnensportaccommodaties is van groot belang als het gaat om het weer openstellen van wedstrijden voor publiek. Dit project richt zich op de haalbaarheid van een luchtdesinfectiesysteem, bijvoorbeeld op basis van UV-C.</i>
(SBIR 1e fase)	<i>Het Contact Buddy Crowd Management Systeem richt zich op het slimmer spreiden van grote groepen mensen en het inperken van besmetting, met als doel om weer events te kunnen houden. Op een veilige manier.</i>
(SBIR 1e fase)	<i>Detact Diagnostics ontwikkelt een snelle, diagnostische test om besmetting met Corona aan te tonen. Iedereen kan de test ter plekke uitvoeren. Hierdoor is de beoogde test ideaal in te zetten voor grootschalige sportevenementen, omdat er per meter zo'n 3.600 personen per uur getest kunnen worden.</i>
(SBIR 1e fase)	<i>Een simpele en goedkope IoT tracker in een polsbandje wordt uitgereikt aan bezoekers van evenementen. Via deze tracker wordt bijgehouden wat de dichtheid van bezoekers op elke plek binnen een evenementlocatie is.</i>
(SBIR 1e fase)	<i>De beoogde uitkomst is een prototype van een real-time corona-testsysteem, speciaal ontworpen voor maximale doorvoer van evenementtoeschouwers.</i>
(SBIR 1e fase)	<i>De beoogde innovatie van het CrowdBand-project ontwikkelt een slim armbandje ontwikkeld dat met andere armbandjes kan communiceren zodra deze dichtbij elkaar zijn. Blijkt de drager van een armbandje later COVID-19 positief, dan wordt het unieke ID van dit bandje als een soort alarm via een radiosignaal naar alle bandjes verzonden.</i>
(SBIR 1e fase)	<i>SMART-Access is een B2B-platform in combinatie met een consumentenapp dat ondersteuning biedt bij de beheersing van besmettingsrisico's bij evenementen met als doel maximale publiekstoegankelijkheid in een gezonde sfeer.</i>
(SBIR 1e fase)	<i>Dexels en SynchronicIT ontwikkelen een innovatieve COVID-19 wearable voor social distancing & contact tracing bij binnen- en buitensportevenementen. De armband is volledig compatible met de Corona Melder app en hanteert dezelfde privacy standaarden, maar is veel nauwkeuriger en bereikt ook doelgroepen zonder smartphone zoals kinderen en ouderen.</i>
(SBIR 1e fase)	<i>Pro Health Medical wil de methode Safe@ Event ontwikkelen om te voorkomen dat bezoekers besmet met het COVID-19 virus binnentreden in een stadion, theater of andere publieke bijeenkomst. Dit willen zij doen door het gebruik van een nieuwe sneltest, de ontwikkeling van een digitaal gezondheidspaspoort en het gebruik van snelle digitale toegangscontrole.</i>

Bron: ZonMw, 10 november 2020. Bewerking: Mulier Instituut.

